

Goetheanum, eurytmie, sociální trojčlennost

Miluše Kubíčková

V souvislosti s prováděním mysterijních dramát Rudolfa Steinera a Goethova Fausta se v Mnichově zrodila myšlenka vystavět vlastní budovu. Vznikla pak iniciativa k její realizaci, a to na návrší v Dornachu u Basileje. Umělecké impulzy v duchu nové architektury vytvářel sám Rudolf Steiner. 20. září 1913 byl položen základní kámen budoucího Goetheana. Na stavbě pracovali s velkou obětavostí anthroposofičtí technici, umělci, vědci a další nadšenci. Po vypuknutí války mnozí museli narukovat na obě válčící strany. Aby se mezi zbývajícimi pracovníky různých národností překlenuly případné spory, Rudolf Steiner doporučil společnou účast na umělecké činnosti. Zejména šlo o nové pohybové umění, které vytvořil spolu se svou žačkou Lory Maier-Smits. Toto umění se v r. 1911 stalo nedílnou součástí anthroposofie v podobě eurytmie, úspěšně se rozvíjející pod vedením Marie Steinerové. *Eurytmie jako viditelná řeč* sepsaná Rudolfem Steinerem vyšla v r. 1924.

Od počátku dvacátých let se rozvíjela i česká forma eurytmie včetně léčebné eurytmie, jak o tom píše jedna z významných učitelek eurytmie Michaela Dostálová v knížce z r. 2014 *Dějiny eurytmie v českých zemích*.

Emil Bock ve svých vzpomínkách na Rudolfa Steinera píše, jak vypuknutí první světové války v r. 1914 učinilo konec míruplnému ezoterickému bádání. Došlo k obratu k exoterickému směřování, spojenému zejména se situací ve světě. Nyní se měla anthroposofie zužitkovat a prakticky uplatnit v různých oblastech společenského života. Tak byla po první zformulována idea sociální trojčlennosti. „Byli jsme svědky obětavého usilování Rudolfa Steinera, s nímž se snažil probudit bdělost a odvahu v kruzích, které byly odpovědny ve střední Evropě za její vedení. A jak po válce převzal iniciativu spojenou s hnutím za sociální trojčlennost.“ Bock závěrem konstatuje, že idea sociální trojčlennosti se tehdy sice v praxi neuplatnila ve velkém, avšak probuzené síly byly využity v menších společenstvích a především pro budoucnost. Stalo se tak v souvislosti se založením školy nového typu. V r. 1919 Rudolf Steiner vydal knížku *Hlavní body sociální otázky*.

Co nejvíce velkého učitele tížilo po celý jeho život, byla otázka, proč se nedaří postavit most mezi duchovním pojetím života a řešením důležitých, zejména sociálních otázek. Lidé si zřejmě duchovno posunuli příliš daleko od běžného života. Smyslem duchovní vědy anthroposofie je naopak sloužit nejen vyšším skutečnostem, ale také pozemskému životu: „Jestliže se opomene postavit most mezi oběma oblastmi života, pak člověk propadá jak v náboženském, mravním životě, tak v sociálním myšlení do pouhého blouznění, vzdáleného každodenní pravé skutečnosti, které se pak vymstí. Bez osvojení si sociálního myšlení vyznívá snaha pomáhat bližním a žít s nimi v pravém lidském soužití na prázdno.“

V úvahách a článkách o sociálních otázkách Steiner už před sto lety pochopil, že hospodářská sféra nedokáže podpořit pravdu, pokud z toho nemá zisk. Hnací silou hospodářského života proto nemůže být egoismus, ale hodnota práce samé. Již v r. 1906 byl formulován nový, tzv. základní sociální zákon: „Blaho společenství spolupracujících lidí je o to větší, čím méně si jednotlivec nárokuje výsledky svého výkonu, čím více z něj odevzdá svým spolupracovníkům a o co více jeho vlastní potřeby nejsou uspokojovány z jeho výkonu, nýbrž z výkonu druhých. Všechna zařízení uvnitř společnosti lidí, která tomuto zákonu odporují, musí při delším trvání někde vyvolat bídu a nouzi.“ Z toho nutně vyplynulo, že práce a mzda jsou dvě rozličné skutečnosti.

Řešením otázky, jak má být společnost uspořádána, aby se základní sociální zákon mohl uskutečnit, dospěl Rudolf Steiner k ideji sociální trojčlennosti. Osobitým způsobem oživil tři archetypální ideály hlášené, avšak neuskutečněné francouzskou revolucí. Tyto ideály byly uvedeny do odpovídajícího vztahu k jednotlivým ze tří základních oblastí společnosti: ideál svobody k oblasti kulturně-duchovní, ideál rovnosti k oblasti politicko-právní a v oblasti ekonomicko- výrobní má platit ideál bratrství. V přednášce v r. 1918 Rudolf Steiner uvedl běh lidského života v souvislost s těmito třemi velkými principy, s rovností, svobodou a bratrstvím. Počátek života je pod znamením rovnosti. Na konci života se prožívá rostoucí měrou podstata svobody, svobody v duchu, která kulminuje v okamžiku smrti.

Pro nejbližší budoucnost lidstva bylo tragické, že impulzy nového sociálního uspořádání společnosti nebyly pochopeny. V souvislosti s tím pak v r. 1924 Rudolf Steiner mluví o karmč celého lidstva, o temném mraku nad Evropou jako důsledku nezájmu lidí o věci společné, především duchovní.

Teprve po sto letech dochází k postupné renesanci Steinerových impulsů na poli sociálním. I když nauka o sociální trojčlennosti se ve velkém zatím neuskutečnila, realizuje se v menších, převážně anthroposofických společenstvích a iniciativách. V České republice je tomu tak např. v prvním Camphillu v Českých Kopistech, v domově pro mladé lidi vyžadující zvýšenou péči o duši. Zde se realizují také další anthroposofické impulzy, především bio-dynamické zemědělství.

O tom, jak je tomu s anthroposofickými iniciativami u nás, informuje kniha *Průvodce českou anthroposofií*. V zahraničí se myšlenky sociální trojčlennosti, včetně základního sociálního zákona již pokoušejí zavádět větší podniky. Ozývají se rovněž výzvy k zavedení tzv. základního příjmu pro každého bez ohledu, zda pracuje nebo nikoli. Pozoruhodná je spojitost těchto tendencí s drogeriemi DM, nabízejícími zdravé produkty v celé Evropě.